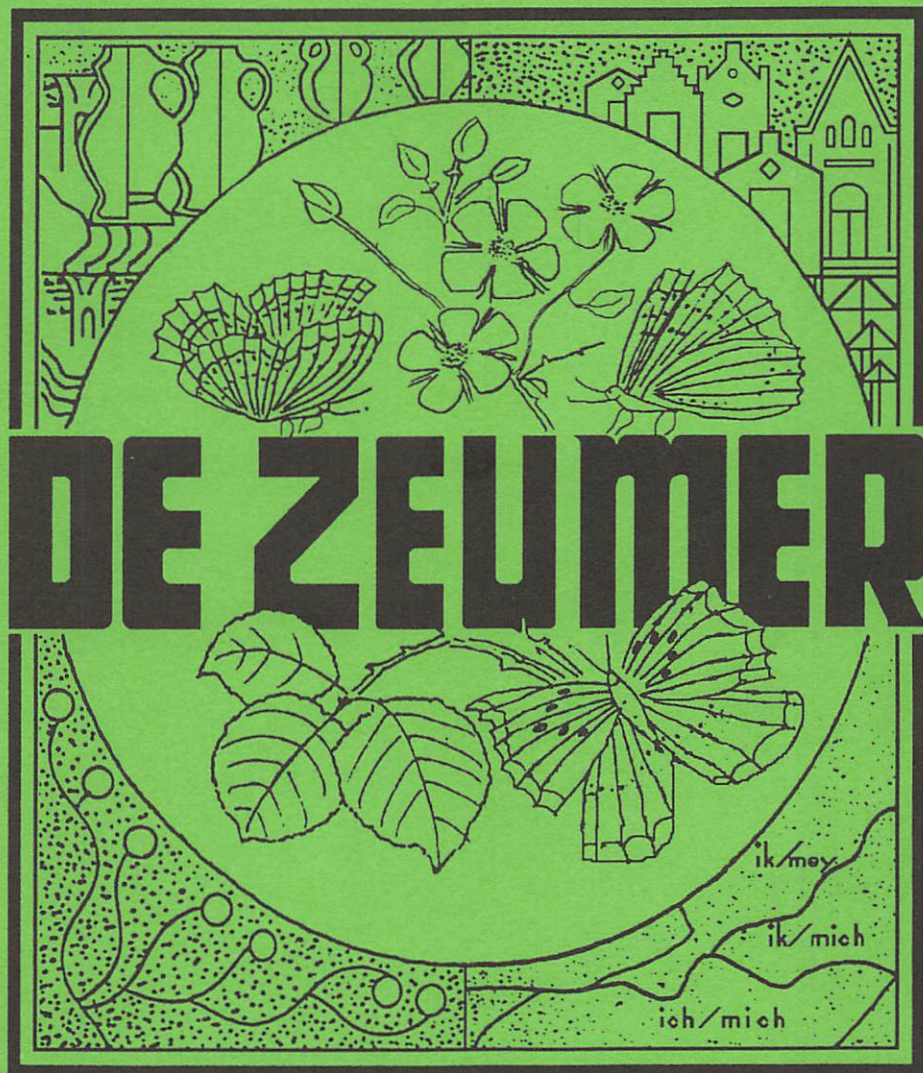

1999-2

Heemkundevereniging

Beesel/Reuver/Belfeld/Swalmen
Postbus 4643
5953 ZG Reuver

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal heeft de gemeenten Belfeld, Beesel en Swalmen als werkgebied. De vereniging stelt zich tot doel de kennis van en de belangstelling voor het eigen heem te bevorderen en te streven naar het behoud, herstel en bescherming van die waardevolle cultuurelementen die eigen zijn aan het heem.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door o.a. onderzoek van bodem en archieven, het verzamelen en exposeren van streekeigen voorwerpen van geschiedkundige waarde, het houden van lezingen, cursussen, excursies en het publiceren van bevindingen van de leden.

Redactie: Jan Geerlings
Loe Giesen
Wim Hoezen
Coby Klinkhamer - van den Assem

Redactie-adres: Paulus Potterstraat 5
5953 JG Reuver

Bezorgers: Beesel:
Jan Geerlings

Swalmen:
Arie de Wit

Reuver:
Lambert Niemans

Belfeld:
Twan Ernst

De Zeumer is het kwartaalblad van heemkundevereniging Maas- en Swalmdal. Leden ontvangen dit blad alsmede het jaarboek voor f 32,50 per jaar.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de ingezonden stukken. Overdrukken met vermelding van de bron zijn uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming.

Inhoud

Inhoud	1
Van de redactie	2
Programma	3
Tentoonstellingen in de regio	4
Landweer de Wolfsgraaf	5
Archeologisch onderzoek in museum Asselt	6
Zomer	12
Een plakkaat uit 1771	14
Belfeld 100 jaar geleden	21
De noodkerk in Reuver-Offenbeek	22
De Proof	24
Zomaar een bidprentje	25
Een lastige familie	26
Vernoemingsregels in het Land van Kessel van 1650-1850 (deel 2)	31
Inbezitname van aanwassen in de Maas	36

Van de redactie

De vorige keer is er een en ander misgegaan waardoor De Zeumer niet alleen een aantal fouten bevatte doch ook later dan gepland bij u in de bus lag. De oplettende lezer zal gemerkt hebben dat de inhoudsopgave 'niet klopte' terwijl ook de aangekondigde tentoonstelling niet meer te zien was. Het enige 'voordeel' van de vertraging was dat de aankondiging van de excursie in juni, weliswaar als inlegvel, dit jaar eens ruim op tijd kon worden meegenomen.

Tot zover de *vorige* Zeumer.

Wat *deze* Zeumer betreft, weer een keur aan artikelen, zij het dat het dialect ontbreekt aangezien we de vorige keer het laatste stukje uit de dialectcursus van 1985 geplaatst hebben. Kopij op dit gebied is dus welkom.

Voor de *volgende* Zeumer heeft u van ons een interview met de nieuwe voorzitter van de Heemkundevereniging te goed. Want naast alle verenigingsactiviteiten zouden we bijna vergeten dat er in februari een wisseling van de wacht heeft plaatsgevonden.

Kopij voor de eerstvolgende Zeumer s.v.p. inleveren vóór 25 augustus. De Zeumer 1999-3 zal in september verschijnen.

Programma

- 20 juni Busexcursie Bergen op Zoom en Willemstad.
juli-aug. Van 12 juli t/m 23 augustus is het verenigingslokaal vanwege de zomervakantie gesloten.
- 11 september Landelijke Open Monumentendag.
- 3 oktober Herfstwandeling in samenwerking met I.V.N. de Steilrand. Thema: Heidenheim.
- 9 november Lezing over 'Het dagelijks leven op middel-eeuwse kastelen in Limburg' door drs. W. Hupperetz in het verenigingslokaal.
- .. december Lezing over 'De onderzoeken aangaande de A-73' door Projectbureau A-73 Zuid in het verenigingslokaal.

Daar door omstandigheden de datum van een activiteit wel eens kan wijzigen, wordt U verzocht de infobladen en weekbladen goed te lezen of anders even contact op te nemen met iemand van het bestuur.

Verenigingslokaal: Den Roover 8 te Reuver.

Geopend iedere maandagavond van 20.00 - 22.00 uur, met uitzondering van feestdagen en de zomervakantie.

Gevonden

Na afloop van de ledenvergadering in februari, is in het verenigingslokaal een paraplu blijven liggen. Deze kan op de maandagavond in het verenigingslokaal afgehaald worden.

Tentoonstellingen in de regio

Verschoven grenzen. Kaarten uit het Peel- en Maasgebied.
Tentoonstelling van landkaarten van de 16e eeuw tot heden.

Te zien t/m 25 juli 1999.

Oudheidkamer Horst.

Steenstraat 2, Horst, 077-3986540.

Openingstijden dinsdag van 10.00 - 12.00 en woensdag,
donderdag, zaterdag en zondag van 14.00 - 16.30 uur.

* * *

Zijn voornemens een christelijk huwelijk aan te gaan...

Expositie over de geschiedenis van het huwelijk, met aandacht voor gebruiken, heilwensen, bruidskleding (bruidshemden) en bruiloftsgeschenken.

Te zien t/m 26 september 1999.

Streekmuseum De Locht.

Koppertweg 5, Melderslo, 077-3987320.

Openingstijden dinsdag, donderdag en zondag van 14.00 - 17.00 uur.

Landweer de Wolfsgraaf

Momenteel bestaat een samenwerkingsverband tussen de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg (IKL) de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) en de Archeologische Monumentenwacht Nederland (AMW) om 94 archeologische landschapselementen in Limburg te herstellen of te consolideren door IKL op aanwijzing van ROB en onder contract te brengen voor periodieke controle door AMW. Het betreft voornamelijk particuliere en gemeentelijke eigendommen, waarvan de landweer in Swalmen één van de objecten in gemeentelijk eigendom is.

Na overleg met de gemeente en de ROB, zullen de volgende beheermaatregelen plaatsvinden bij landweer De Wolfsgraaf:

- herstellen van 2 erosieplaatsen in het zuidelijkste deel, tegen de Swalm aan;
- aan de oostkant van de wal ter hoogte van het pad een takkenwal aanleggen om verdere erosie en aantasting te voorkomen.

De gemeente dient het volgende periodiek onderhoud te verrichten:

- de greppels aan weerskanten van de landweer uitmaaien ter accentuering van de wal;
- verwijderen van Amerikaanse vogelkers.

Vanwege het feit dat de heemkundevereniging verzocht heeft om de landweer van een historisch verantwoorde beplanting te voorzien, heeft hierover met ons overleg plaatsgevonden.

Het plan wordt ter goedkeuring aan de ROB voorgelegd en kan dan mogelijk aanvullend ingepast worden in de restauratie. De goedkeuring van de ROB is noodzakelijk omdat het een archeologisch monument betreft.

Archeologisch onderzoek in museum Asselt

Aanleiding onderzoek

In het terrein achter het Folkloristisch en oudheidkundig museum Asselt werden in 1928 door dr. J. Holwerda enkele zoek sleuven gegraven, waarbij sporen van enkele droge grachten en Karolingische scherven te voorschijn kwamen. Samen met de vondst van enkele "bastions" onder de ommuring van het kerkje van Asselt meende hij het Noormannenkamp Ascloa ontdekt te hebben. Inmiddels wordt deze interpretatie echter sterk in twijfel getrokken.

In ieder geval heeft men gemeend deze grondsporen voor verdere aantasting te behoeden en is het terrein tot archeologisch monument verklaard.

De grond, waarop het museum is gelegen, maakt merkwaardig genoeg geen onderdeel uit van deze bescherming.

Kennelijk ging men er vanuit dat door de bouw van het bakhuis de aanwezige grondsporen grotendeels verdwenen moesten zijn. Wil men er echter zeker van zijn, dan zal dit altijd moeten worden nagetrokken. Toen dan ook verbouwingswerkzaamheden in het museum zouden plaatsvinden, waarbij er in de bodem gegraven zou worden, was dit voor het Asselts kerkbestuur aanleiding om contact met ons op te nemen, waarna er na overleg met de ROB een bodemonderzoek kon worden uitgevoerd.

Allereerst zou begonnen worden in de in 1928 gebouwde bijruimte. Bij de bouw van deze ruimte was een hoefijzervormige fundering van een broodoven gevonden. Dit patroon werd toen in opdracht van de toenmalige pastoor Pinckers in de vloer van het museum met bakstenen nagelegd.

Daar voor ons niet duidelijk was of deze fundering verwijderd was alvorens de vloer gelegd werd, werd door dhr. J. Hinszen uit Swalmen, voordat de vloer uitgebroken zou worden, het gelegde patroon ingetekend. Na verwijdering van de vloer bleek het fundament van de oven echter nog aanwezig te zijn.

Onderzoek fundament broodoven

Op 24 oktober 1998 werd met het onderzoek een aanvang gemaakt. Allereerst werd het fundament verder vrij gelegd om te kijken wat er nog van over was.

Behoudens een klein gedeelte waar de fundering over een lengte van ca. $\frac{1}{2}$ m was uitgebroken (mogelijk bij de ontdekking in 1928), was het fundament nog geheel intact. De fundering ter breedte van ca. 45 cm was gemetseld met bakstenen, die een afmeting hadden van 26-27 x 13 x 6,5 cm.

Zowel aan de binnen- als aan de buitenzijde van deze fundering troffen we onder de verstoorde grond een donkerbruin leempakket aan.

De fundering was dus in de leem uitgegraven. De oven had een karakteristieke hoefijzervorm, die aan de voorkant was afgesloten door een rechte muur, waartegen enkele aanzetten van steunberen.

Ook op andere plaatsen troffen we tegen de fundering deze aanzetten aan. Gezien de mortelsporen aan de bovenzijde is deze fundering hoger geweest; hetgeen ook logisch is vanwege het gebruiksgemak bij het in- en uitschuiven van de broden in de oven. Een bakvloer werd dan ook niet aangetroffen.

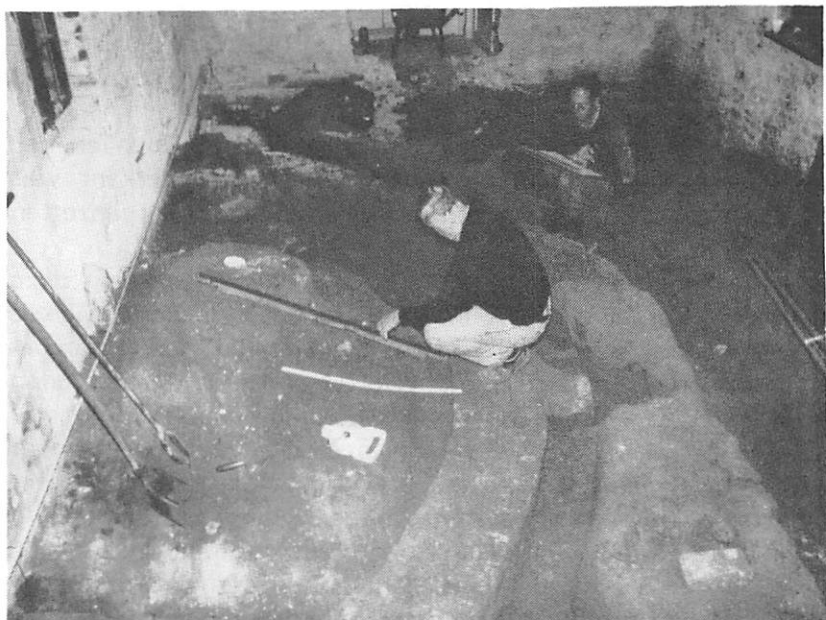
Wel werd aan de voorkant van de oven een deel van een voor de oven gelegen baksteenvloer gevonden. Deze lag ongeveer 20 cm lager dan de bovenkant van de fundering.

Gezien de afmetingen en de constructie vertoont deze oven grote gelijkenis met de fundamente van een andere broodoven, die buiten het museum is gelegen en die door onze Werkgroep archeologie reeds eerder onderzocht werd. Een publicatie hierover vinden we in het Jaarboek Maas- en Swalmdal nr. 7 (1987).

Hoewel bij het onderzoek enkele scherven van 13de eeuwse aardewerk zgn. Elmpster aardewerk werden aangetroffen, konden deze helaas voor een datering van de oven niet gebruikt worden daar dit materiaal uit de verstoorde bovengrond kwam. Gezien het kleinere formaat baksteen dan van de eerder onderzochte oven is een latere datering, mogelijk tot in

de tweede helft 16de/begin 17de eeuw, zelfs niet uit te sluiten.

Een en ander zou kunnen betekenen dat deze oven later tegen de vorige werd aangebouwd. Dit is momenteel echter niet na te gaan, omdat eventuele bouwsporen, die hierop antwoord kunnen geven, zich onder de rond 1800 aangebouwde broodoven bevinden.

Fundament broodoven

Onderzoek koetshuis

In het voormalige koetshuis (nu de wapenkamer) moest een opening voor een trap worden uitgegraven om van hieruit een gang naar de kelder te maken, die later als expositieruimte zal worden ingericht.

Nadat in het voormalige koetshuis de contouren van het trapgat voor de verbindingstrap waren uitgezet, werd met het graafwerk een aanvang gemaakt. De bovenlaag bestond uit bijna een ½ m dikke laag leem vermengd met baksteenfrag-

menten. Dit bemoeilijkte het graven nogal, waardoor er zelfs met het houweel gegraven moest worden.

In de leemlaag werden diverse scherven gevonden: vanaf de 11de tot de 17de eeuw. Vooral de 15de en 16de eeuw was goed vertegenwoordigd. Helaas in verstoorde context.

In de noordoostelijke hoek werd op een diepte van 20 cm onder de voormalige vloer een vleilaag gevonden bestaande uit bakstenen van het formaat: 22 x 11 x 5,5 cm. Bij nader onderzoek bleek de vloer de onderkant van een of andere voerbak (voor paarden?) te zijn.

Deze voerbak had een afmeting van 72 x 100 cm. De linkerkant moet uit een ca. 10 cm breed muurtje bestaan hebben, want de aanzet hiervan was nog duidelijk te zien. De binnenkant, met uitzondering van de vloer van de voerbak, was gecementeerd. Deze voerbak moet na de bouw van deze ruimte zijn aangebracht, want tegen de muur waren enkele klampstenen aangebracht. Opvallend was dat onder de 50 cm dikke, met puin vermengde leemlaag, zich praktisch geen scherven meer bevonden.

Onderzoek kelder

Reeds op 28 november hadden enkele mensen een aanvang gemaakt met het uitdiepen van de kelder. Hiertoe werd eerst de bakstenen vloer verwijderd.

Bij het uitdiepen bleek zich op ca. 15 cm onder de voormalige keldervloer weer een baksteenvloer te bevinden.

De stenen van deze vloer hadden een afmeting van 27,5(28) x 13 x 6(6,5) cm. Bij het uitdiepen van de kelder waren door enkele werkers enkele scherven van Rijnlands aardewerk met slibversiering gevonden evenals scherven van rood aardewerk (18de eeuw). Van deze ontdekking werden we op de hoogte gesteld, waarop leden van de werkgroep het uitdiepen zouden voort zetten.

De nieuw ontdekte vloer werd, voordat deze door ons werd verwijderd, allereerst aan een nader onderzoek onderworpen. De vloer bestond uit kloostermoppen, deels hard gebakken en deels zogenaamde "zonnebakkers" met afmetingen van 28 x 13 x 6,5 cm.

Een zelfde formaat als de buiten het museumgebouw gelegen fundering van de broodoven. Een en ander wil overigens niet zeggen dat de vloer uit dezelfde tijd dateert als de oven. Alles wijst namelijk op hergebruik.

Zo bevonden zich op diverse bakstenen nog mortelresten. Bovendien werden zowel boven als onder de vloer 18de eeuwse scherven gevonden. De stenen waren grotendeels in de lengterichting van de kelder op hun platte kant gelegd. Van enig verband was geen sprake.

Bovendien was de vloer erg ongelijk. Er werd een begin gemaakt met het verwijderen van deze oude bakstenen vloer. Onder deze vloer werden opnieuw scherven gevonden. Hoewel er scherfmateriaal uit de 13de eeuw gevonden werd, kon het grootste deel in de 18de eeuw worden gedateerd.

Opmerkelijk was wel een scherfje van een reliëfband-amfoor (voorraadvat) van Badorf aardewerk (9de eeuw). Dit scherfje dateert uit dezelfde periode als de in 1928 bij de opgraving van Holwerda gevonden scherven.

Tevens werden enkele brokken huttenleem gevonden. Dit geeft aan dat er in de buurt een houten gebouw met vlecht-werkwand gestaan moet hebben.

Bij het maken van een klein proefputje in de bodem onder de verwijderde vloer bleek zich op een diepte van ca. 10 cm onder het vloerniveau grijs rivierzand te bevinden. Hierin werden enkele brokken mergel gevonden.

In de week hierna werd nog de kelder tot ca. 45 cm beneden het oude vloerniveau uitgediept. Hierbij bleek dat de bodem van de kelder aan de zijde van de trapopening nog dieper verstoord was. Deze verstoring bestond uit leem vermengd met een grote hoeveelheid fragmenten van kloostermoppen, zogenaamde "zonnebakkers". Dit in tegenstelling tot de andere helft van de kelder, waarvan de bodem uit ongestoord bruin/grijs rivierzand bestond. In de verstoring werden slechts enkele aardewerkscherfjes gevonden daterend uit de 15de eeuw en later.

Conclusie

Hoewel we stiekem gehoopt hadden iets meer te ontdekken uit de Karolingische tijd (nu slechts 1 scherfje) was dit helaas niet het geval.

En zelfs dan nog is het belangrijk dat het zoveel mogelijk uit een ongestoorde context komt. Opgraving binnen een gebouw maakt dit nog eens extra gecompliceerd, omdat je vaak met een behoorlijke bodemverstoring te maken hebt, zoals nu ook weer is gebleken.

Overigens wil het feit dat hierbij niet meer sporen uit de Karolingische periode werden gevonden niet zeggen, dat er in de omgeving geen sporen uit de tijd van de Noormannen aanwezig kunnen zijn of zijn geweest.

Het gevonden Karolingische scherfmateriaal in de omgeving maakt dit wel duidelijk. Het feit dat we in de kelder drie baksteenvloeren boven elkaar hebben aangetroffen, wijst mogelijk op intensief gebruik van de kelder, maar hangt ook mogelijk samen met het zachte baksteenmateriaal waarvan gebruik gemaakt is.

Het betreft hoofdzakelijk bakstenen uit de buitenkant van een veldoven, die niet helemaal doorbakken zijn en daarom hooguit geschikt waren voor een binnenmuur of een vloer. Nadat deze versleten was, werd een volgende vloer aangebracht. Hiertoe moest eerst de bodem worden geëgaliseerd, waarbij kennelijk gebruik is gemaakt van vulmateriaal uit de directe omgeving.

Dit zou ook een verklaring kunnen zijn voor de rijkdom aan scherfmateriaal. Gezien de datering van het onder de diverse vloerniveaus gevonden recentste scherfmateriaal moeten deze vloeren in de 18de, begin 19de, eeuw zijn aangelegd.

Doordat we helaas te maken hebben met verstoorde grond is het niet mogelijk om uit het in de bodem van de kelder gevonden scherfmateriaal (overwegend materiaal uit de 15de tot de 18de eeuw) conclusies te trekken over een eventuele datering van de kelder. Hiervoor zou verder archeologisch en bouwhistorisch onderzoek nodig zijn.

Wiel Luys

Zomer

Als de aspergelijnen weer door het land lopen, dan weten we zeker dat het zomer is. Als we daar dan ook nog een kapelletje bij zien, dan is het zomer in het Limburgse land.

Het landschap nodigt uit om in de buurt, thuis te blijven. Sedert ik (nu ruim twintig jaar) in Limburg woon, is de gewoonte om twee keer per jaar op vakantie te gaan drastisch veranderd. Het hoefde niet meer zo nodig, hier was alles wat een mens nodig had. Wat je dacht te missen, kon je gauw even gaan bekijken, en dan ... weer vlug naar 'huis'.

Toch ..., door iedere keer even ergens anders te neuzen, wordt de blik op de eigen streek op den duur immens helder.

Dat het buitenland anders is dan ons land, hebben we al lang geweten. Maar ons eigen land? Vooral vergelijkingen met andere plaatsen in Nederland kunnen heel interessant zijn. Is het er totaal anders, zijn er raakvlakken, zijn de mensen meer open of gesloten en hoe komt dat??? Allemaal vragen, die in ons op komen als we er op uit trekken en... de ogen en oren goed open doen.

De Heemkundevereniging geeft ons de gelegenheid om dit allemaal proefondervindelijk te beleven. In de vorige Zeumer zat al de aankondiging van onze excursie naar Willemstad en Bergen op Zoom. Velen van u hebben zich misschien voor dit uitstapje opgegeven. Het zou aardig zijn als u na deze dag in juni, een korte impressie op papier zou zetten en naar de redactie van de Zeumer zou sturen. Wellicht zouden wij hiervan een leuk artikel 'IMPRESSIES' kunnen samenstellen.

Ieder beleeft zo'n dag op z'n eigen wijze en het lijkt mij een goed idee om de belevenissen op papier uit te wisselen. Vaak gebeurt dat onderweg in de bus maar fragmentarisch. Vindt u het moeilijk om het op te schrijven? Bel mij op en na een gezellig praatje maken we er samen iets van. Zo'n dag beleeft men op die manier dan nog een keer. Om het maximaal te stellen: als de bus vol is, dan zie je meer met vijftig paar ogen dan met één paar.

Coby Klinkhamer-van den Assem

Aquarel: Coby Klinkhamer-van den Assem

Een plakkaat uit 1771

In het Rijksarchief Limburg in Maastricht vond ik eens een plakkaat met voorschriften betreffende de veiligheid, dat door de toenmalige overheid naar Venray was gestuurd.

Voor mij belangrijk genoeg om er een kopie van te maken. Het was mijn bedoeling om het te gebruiken bij de beeldvorming over de tijd dat mijn voorouders in Venray woonden.

Kort geleden raadpleegde ik een boek van Jappe Alberts, waarin een goed beeld wordt gegeven betreffende de verdeling van Limburg over de verschillende overheden.

Ik wilde namelijk weten voor welk gebied de indertijd gevonden voorschriften uitgevaardigd waren. Deze bleken alleen geldig in het Pruisisch deel van het Overkwartier.¹

Maar, hij schrijft ook over...:

"bewoners, die minder fortuinlijk waren en aan de rand van de samenleving leefden, waar onder hen groepsvorming plaatsvond. Een van die groepen werd gevormd door zwerfers, die meestal leefden van roof en diefstal, al of niet met geweldpleging. In de eerste helft van de 18e eeuw waren het vooral zigeuners die het Overkwartier en de Landen van Overmaas onveilig maakten.

Zij opereerden als gewapende benden en waren veelal afkomstig uit de noordelijke gewesten, waar zij vervolgd en verdreven waren en daarna uitweken naar de generaliteitslanden, waar het aanvankelijk eenvoudiger was zich aan vervolging te onttrekken.

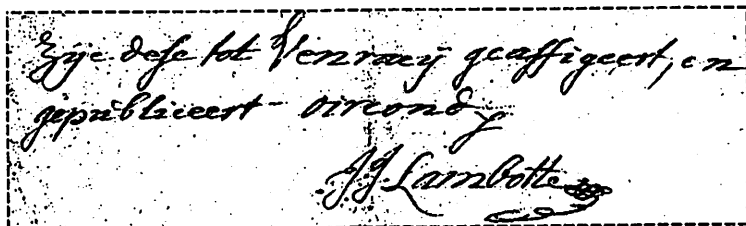
Zij beroofden afgelegen boerenhoeven en doortrekkende reizigers".²

¹ Oorsprong en geschiedenis van De Limburgers, Prof. dr. W. Jappe Alberts. Uitg. Elsevier Focus. Hierna te noemen 'De Limburgers'. Volgens een kaartje Pruisisch Gelder; situatie van 1713 tot 1798, blz. 116.

² De Limburgers, blz. 128.

Calamiteuse tyden

In 1723, 1725 en 1763 waren er al maatregelen afgekondigd, maar in 1771 werd blijkbaar de toestand in het Pruisische deel van het Overkwartier van Gelre zo onveilig, dat er een plakkaat 'geaffigeert' (aangeplakt) werd o.a. in Venray.

Aantekening van de secretaris op het plakkaat.

Hierin de aankondiging, dat er 'Wachten' aangesteld zouden worden om de misdaad te bestrijden. De veermannen op de Maas kregen de order om de schepen met kettingen en sterke sloten gedurende de nacht vast te maken.

Welke maatregelen er nog meer genomen werden kunnen we uitvoerig in het hierna volgende plakkaat lezen.

Omdat het wel interessant is om de originele tekst van het plakkaat te lezen, volgt dat hierna:³

Alsoo by verscheyde Allergenaedighste Edicten tegens de Dieven, Vagabonden ende sterke Bedelaers, signanter van den 5. April 1723, 19 April 1725 en 22 Julii 1763 aen de Officieren en Beambten, soo in de steden als ten platten Lande in dit Aendeel des Hertoghdoms Gelre, is worden aenbevoolen, binnen hunne resp. Districten, de noodige Patrouilles aentestellen, voorts alle nachten genoeghsaeme Wachten te doen houden; de selve des niettemin, hun de

³ RAL Maastricht, Schepenbank Venray, evac.nr. 3875 (toegangscodes 01.048/1).

observantie der voorss. Con. Edicten weynigh hebben laeten aengelegen syn, waer door 't gebeurt is, dat sedert eenigen tydt herwarts veele Dieffstallen ende strooperyen syn worden gecommitteert.

Soo is 't dat Wy, in Naeme ende van wegen Syne Con. Maj'. Onsen Allergenaedighsten Heere, hiermede tot voorcominge van voorn. Excessen, welcke by dese Calamiteuse tyden, meer ende meer te vreesen staen, aen alle voorss. Officieren en Beampten Beveelen, sigh naer volgende punten, in't houden van de Wachten ende Patrouilles te achten.

- 1. Sullen de Beampten van alle steden, Dorpen, offte Gemeentens gehouden syn op den Voeth van den 3. §. van Syne Con. Maj^t Allerg(enaedig)ste Edict van den 22 Junii 1763 genoegh saeme Manschappe tot de noodige Wachten te doen ontbieden, welcke van den 1. Octob. tot den 1. April van 'savonts acht uhren tot 'smorgens vier; Ende van den 1. April tot den 1. Octob. van 's-avonts negen, tot smorgens dry uhren sullen patrouilleeren.*

Tot welcke wachten geene andere als Mans-persoonen, tenminsten van den Ouderdom van 18 Jaeren sullen mogen genomen worden, sonder dat van 't doen deser, tot jeders gerustheyt streckende Wachten sullen géeximeert mogen worden die geenige, welcke in haere Gemeente Peerden-Diensten presteeren.

- 2. De Beamten sullen de Wachten versien met een Hooren, Trommel oft een ander geluydtmaekende Instrument, waarmede de selve, by 't omgaen, soo mogelyck alle uhren van den nacht te doen, een gewoonelyck teecken van distantie, tot securiteyt van alle Ingesetenen, ende in val van Onheyl, ende anders niet, een Extraordinair teecken sullen affgeven, ende Alarm maecken; daerenboven.*
- 3. Sullen de voorss. Wachten gehouden syn ter plaetse alwaer eenen nacht-waecker is, naer jeder Ronde, sigh*

by den selven intevinden, ende ter plaetse alwaer geenen nach-waecker is, soo 'savonts by 't aentreden der Patrouilles, als 'sanderen daeghs by 't eyndigen derselve, by den aanwesenden Officier, den voorstaenden Schepen oft Regeerder van 't Dorp offte Hondtschap, met Kloppen op de deure als andersints, sigh hebben te melden, voorts in cas van Alarm, sigh de een ende de ander behulpsaem te syn, ende die door de Beampten, Schepen oft Regeerders aentegevene passagie tot den volgenden dagh te besetten, de Quaad-doenders ende verdachtige passanten t'arretteeren ende tot den Gerichte te voeren, op pene hier onder te benoemen: tot dien

4. *Sal een jeder Veerman op de Maese in dit District by 't vallen van den avont syne Schippen met Kettingen ende stercke slooten tot t'aenbreecken van den dagh geslooten houden, op dat de verdachtige personen geen gelegenheyt vinden, van daarmede aen de neerstigheyt der Wachten, sonder voorweeten van den Veerman, te ontvluchten;*

Den selven Interdiceerende, voorg(eme)lte Persoonen, de welcke van geene Gelooffweerdige Passen versien syn, 't zyn by dagh offte nacht overtevaeren, op pene als hier naer; Die van de resp. Gerichten tot dien Beveelende, ende een jeder Authoriseerende, by soo verre Schippen van Veerluyden van Vremde Provintien 'snaghts sigh desersyds onbeslooten bevonden, de selve te aresteeren, ende sonder cautie voor de Amende te stellen niette relaxeeren;

Sullende jeder Gerichte gehouden syn, daer van s'anderen daeghs kennisse te geven aen Syne Con. Maj^{'s} Raedt ende Monboir, alles op pene van vyff Goltgulden.

Daer en boven Beveelen Wy

5. *Dat alle Officieren, soo in Steden als ten platten Lande, alle Maenden eenmael, op verscheyde nachten, in be hoorlycke secreteesse, met genoeghsaeme Manschappen, alle suspecte plaetsen ende affgelegene huyskens sullen*
-

*Visiteeren, wie mede wel acht te geven, off by de Wach-
ten ende Veerluydens 't hier voor gestatueerde wordt
achtervolght, op pene van voor de eerste reyse in een
Amende van thien Goldtguld. vervallen te syn, ende voor
de tweede ende derde reyse gestrafft te worden op den
voeth van Syne Con. Maj^t s Allergen. Edict van den 19.
April 1725.*

*Verclaerende tot dien, dat by 't insenden der jaerlyckse
Lyste der Gepubliceerde Edicten ende Ordonnantien door
een jeder der Officieren punctueelyck sal worden Bericht,
hoe, op wat maniere, ende op welcke uhren de voorss. -
Wachten gehouden, ende op welcke daegen sy hunne
resp. Visitation sullen hebben gedaen, op pene van dry
Goltguld.*

*Ende sal dese in Druck gestelt synde, aen alle Drossar-
den, Scholtissen ende Vooghden, met last van daer van
Kennisse te geven, daer ende alsoo sulcx behoort, tot
hunne Gehoorsaemste achtinge toegesonden, wiemed
aen het Officium Fisci worden geinsinueert, om op de
stiptelycke naerlevinge van dien te Invigileeren.*

*Actum in de Cancellerye
tot Gelder den 2. Octo-
ber 1771.*

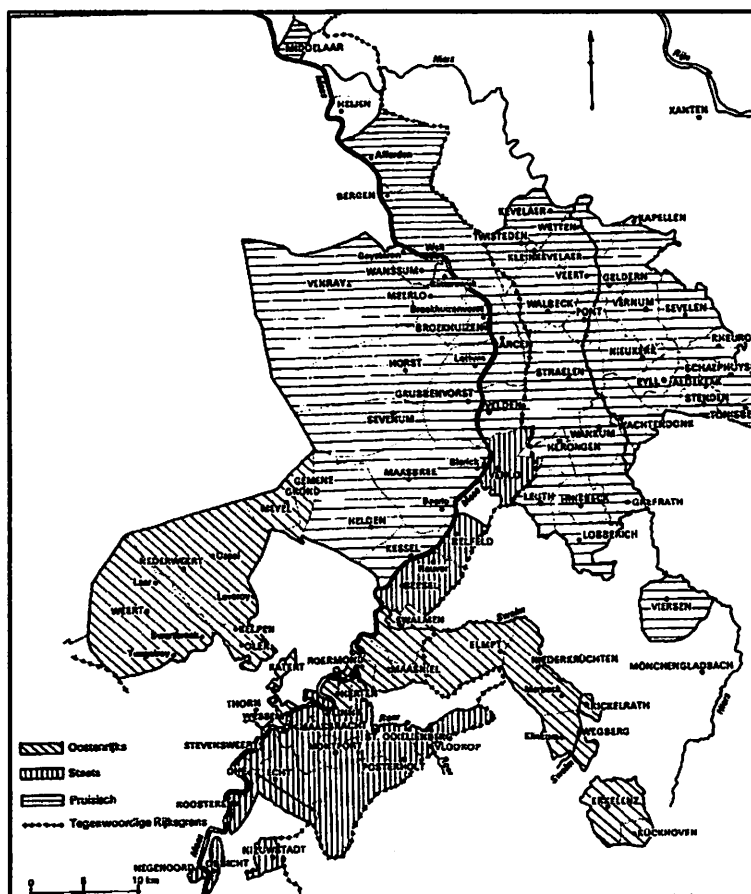
*Petit
Rasoir
De Freneau
De Cabanes
Coninx*

*Actum Geldern in dem Landes
Administrations-Collegio
den 2. October 1771.*

*Plesman
Fhr. von Merwyck
Recop
Portmans
Heinius
Poell*

Het is vooral ook interessant om de toestanden van zo'n 230
jaar geleden te vergelijken met die wij nu beleven.

Maar als wij zien met wat voor eenvoudige maatregelen de
misdaad uit bepaalde contreien verdreven kon worden, dan
kunnen we, wat betreft de initiatieven die nu genomen moe-
ten worden om dat zelfde doel te bereiken, wel even diep
zuchten.

De verdeling van het Overkwartier van Gelder in 1715, uit: De Limburgers, blz. 117.

In ieder geval... de boosdoeners werden verdreven uit het Pruisische deel van het Overkwartier en trokken naar de Generaliteitslanden.

En dat was in die tijd onze streek.

Zoals op de hier bijgevoegde kaart te zien is, een vrij klein gebied in vergelijking met Pruisisch Gelder.

Men kan zich dus voorstellen hoe al die, door middel van de maatregelen in Pruisisch Gelder, verjaagde bandieten huis-hielden in een betrekkelijk klein gebied.

De enige remedie, om de misdaad in de Generaliteitslanden te bestrijden, bestond uit het feit dat in deze streek de samenwerkende ingezetenen er in vele gevallen in slaagden de boosdoeners te achterhalen.

Aldus door Jappe Alberts vermeld op blz. 128 van het door mij geraadpleegde boek.

Misschien dat deze manier van misdaadbestedrijding ook in onze tijd weer een kans krijgt, als sociale controle weer een geaccepteerd deel van de samenleving wordt.

Coby Klinkhamer-van den Assem

Belfeld 100 jaar geleden

A P R I L

Op 3 april, half twaalf 's avonds in de herberg van Herman Stevens, wordt Peter van Cruchten door de 22-jarige Leonardus Derks met een ijzeren stoel een hevige slag tegen het hoofd toegebracht, hetgeen resulteert in een bloedende wond. Tevens krijgt van Cruchten van de 25-jarige Mathijs Bloemers een vuistslag in het gezicht.

De arrondissementsrechtbank te Roermond veroordeelt in mei beiden wegens mishandeling: Derks tot 15 dagen en Bloemers tot f 8,- boete of 8 dagen gevangenisstraf.

M E I

Slechts 7 personen uit Belfeld van 14 tot 45 jaar werken in dakpannenfabrieken in Duitschland, welke meestal des zaterdag avonds hier terugkeren om des maandags weer te vertrekken en de reis meestal te voet of per spoor maken.

Ben ik goed onderricht dan verdient een bekwaam werkman in Duitsche pannenfabrieken 18 à 25 cts per werk uur, waartegen in deze gemeente slechts 10 à 15 cts. Voor zover mij bekend is werkt geen enkel Duitscher in de fabrieken dezer gemeente (mededeling burgemeester).

J U N I

Notaris Haffmans zal op vrijdag de 28e te Reuver ter herberge van de gebr. Bors voor de heer Felix Van Wijlick o.a. de bouwhoeve Berghof verkopen.

Wim Hoezen

De noodkerk in Reuver-Offenbeek

Toen men in 1987 aan de Keulseweg in Reuver-Offenbeek volop bezig was met een interne verbouwing van de voormalige zaal 'De Koupman' tot bedrijfsruimte, zullen bij velen de gedachten ongetwijfeld weer terug zijn gegaan naar het verleden van deze zaal. Misschien mag zelfs van een rijke historie gesproken worden.

De al iets ouderen hebben de zaal gekend als het lokaal van Teunissen-Pie, waarin gedanst werd en de revues van Henk Geurts werden opgevoerd.

Toen de bisschop van Roermond, mgr. G. Lemmens, op 6 oktober 1956 besloot tot oprichting van het rectoraat Reuver-Offenbeek, diende de zaal al als voorlopige kerk en de woning bij de zaal als rectoraatshuis. Tot december 1964, toen de nieuw gebouwde kerk werd ingezegend, bleef de noodkerk in gebruik. Met de bouw van de nieuwe kerk werd in 1963 een begin gemaakt.

In de vijftiger en zestiger jaren vonden in de noodkerk natuurlijk huwelijksvoltrekkingen plaats en uitvaartdiensten van Offenbeekse mensen. Kinderen werden er gedoopt en deden in de noodkerk de eerste H. Communie. Op 20 augustus 1960 was de bisschop van Fatima, mgr. Don Joao Pereira Venancio er te gast.

Na de ingebruikname van de nieuwe Fatimakerk ging de noodkerk weer een tijdje als zaal dienst doen. Met weer andere activiteiten. Denk alleen maar eens aan de boerenbruiloften die er gevierd werden. Ja, historie werd daar toch wel geschreven ...

Sjra Vintcent

Een kerkelijk huwelijk in de noodkerk Offenbeek

De Proof

Dat de veldwachters zo'n 100 jaar geleden heel wat te 'verduren' hadden, moge het volgende illustreren.

- * Hendrik Feuler 6 juli 1890 te Reuver tegen veldwachter Halmans: 'gemeene kerel, smeerlap, ik stoot je voor dienen zak dat gij met den rug op den weg valt'.
- * Antoon Stevens 31 juli 1890 te Belfeld, gezeten in een roeiboot op de Maas tegen veldwachter Emans die met de hengel in de hand aan de oever aan het vissen was: 'du kanst mich am aars lekken du hebst mich op het water niks te commandeeren hier ben ik baas, gek, vanavond leg ik weer reepen dan kanst du mich nog eens snappen'.
- * Theodorus Hubertus Ververgaert uit Steijl 6 september 1891 te Belfeld tegen veldwachter Emans: 'smeerlap, kom eens mee tot in de Berg, dan slaan wij jou kapot smeerlap; smagtlap als je op Steijl durft komen dan verzuip ik jou in de Maas, hongerlijder'.
- * Anna Catharina Seulen 8 juli 1892 te Belfeld tegen veldwachter Emans die surveilleerde en toezicht hield op het gesloten zijn der herbergen: 'lelijke smeerlap' en 'smeerlap'.
- * Gerardus Hubertus Maessen 13 oktober 1898 te Boukoul tegen veldwachter Meuter: 'je bent een deugniet, je bent een slechte kerel van Swalmen je hebt een valschen eed gedaan en al die processen verbaal die je opgemaakt hebt zijn allemaal valsch geweest'.

[Bron: RA Limburg strafdossiers Arr.rechtbank Roermond 1842-1922 arch.nr. 08.011]

Zomaar een bidprentje

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
Mejuffrouw

GERTRUDIS ENGELN.

De dierbare afgestorvene werd geboren te BEESEL 1 April 1854 en overleed, meermalen gesterkt door de H. Sacramenten der Stervenden, geheel overgegeven aan den wil van God, in 't Rectoraat te SMAKT (Venray) 16 Juni 1922, na een voorbeeldigen, trouwen en zorgzamen dienst van bijna 42 jaren, waarvoor H.M. Koningin Wilhelmina haar de Eeremédaille schonk in de Orde van Granje Nassau.

Zij beminde den luister van Gods huis; vurige verehrster van St. Jozef en oprecht kind van Maria, van twee machtige Heiligen, die zij gedurende haar leven innig liefhad, geven ons de zoete, troostvolle hoop, dat zij den dood der rechtvaardigen gestorven is.

Een krachtige steun en hulpe was zij bij den bouw der nieuwe St. Jozefskapel en van 't St. Jozefs-Pelgrimshuis. Geheel belangeloos bleef zij dertig jaar de betrekking van kosteres, ter eere van St. Jozef, waarnemen. Zij was milddadig jegens de behoeftigen en behulpzaam ten opzichte van de zieken. Daarom was zij bemind bij God en de menschen. Dierbare familie en vrienden, blijft mij in uwe gebeden en goede werken gedenken.

*H. Jozef, vriend van 't H. Hart. (100 d.a.)
Zoet Hart van Maria, wees mijn heil (300 d.a.)*

VTP. FIRMA VAN DER KUNDEKOP - VEEREN

Dochter van Mathias Engelen en Wilhelmina Hendriks.

Haar naaste familie bestaat in 1922 enkel uit Jozef en Henriette Thijssen-Engelen (dochter van Willem Engelen gehuwd met Maria Geene) en Hubert en Eliza Vossen-Houben (dochter van Leonard Houben gehuwd met Maria Geene de weduwe van Willem Engelen).

Begraven te Reuver dinsdag 20 juni 1922.

Genoemde eremedaille ontving ze voor de 40-jarige trouwe en zorgzame dienst als huishoudster, laatstelijk van rector F. Cremers.

Wim Hoezen

Een lastige familie

Ditmaal het verhaal van een Swalmer familie die voorkomt onder de namen Cats, Getsel en Heijmans. Uitgangspunt is een akte uit de Swalmer overdrachtsprotocollen:

7 juli 1705

SWALMEN - Pandstelling huis en hof Kroppestraat.

Ten overstaan van Petrus Buijckman, scholtis, Jan Janssen en Gerard Emets, schepenen van Swalmen en Asselt, bekennen Marie Maren, weduwe van mr. Hans Hendrick Getsel, Willem Smeets en Anna Getsel, echtelieden, zich mede sterkmakend voor hun minderjarige en andere consorten, dat zij een bedrag van 160 gulden Roermonds oude koers tegen een jaarlijkse rente van 5% te betalen op 2 juni en met een opzegtermijn van drie maanden, afkomstig van Peter Gubbels, verschuldigd zijn aan de armen aldaar, waarvoor zij als onderpand stellen hun huis met bijbehorende moesgaard, groot ongeveer ½ morgen, op de Cropperstraet gelegen tussen de erfgenamen Lijsbeth Jans en de erfgenamen Jan Wiltschuts, belast met jaarlijks 2 vat rogge aan de vroegmis ('aen den vroegen dienst') aldaar.

RAL Maastricht, SA Swalmen en Asselt, magazijnlijst nr. 20 fol. 92vs-93.

Bij een eerste speurtocht leverden de Swalmer kerkregisters weinig gegevens op over Hans Hendrik Getsel en Maria Maren. Bij nader onderzoek kwam Maria, zij het onder verschillende spellingvarianten, echter vijf keer voor als moeder van een kind waarvan de vader Joannes (Hans), Hendrik of Joannes Henricus heette. Op basis hiervan kon ik onderstaand gezin samenstellen:

vóór 26 januari 1675

Z.P. - Gehuwd: **Joannes Henricus Heijmans** [alias Cats, Getsel, Getsler alias Ha..kers] en **Maria Mariagh** [Mares, Maring, Marius, Marré, Morees, begr. Swalmen 4-6-1721].

Uit dit huwelijk:

-
1. Anna Chatarina Ha..kers, ged. Swalmen 26-1-1675 (get. Barbara Mare..., peter niet vermeld; dr. van Joannes x Maria Marius?). Van haar een buitenechtelijke dochter Catharina, ged. Swalmen 9-12-1699.
 2. Joanna Maria Heijmans, ged. Swalmen 11-7-1678 (get. Hubertus Lambrechts vervangen door Joannes Moeren en Joanna Maria [sic] vervangen door Isabella Heec; dr. van Henricus x Maria Maring), leeft 12-9-1710.
 3. Soffia Heijmans, ged. Swalmen 25-1-1681 (get. Joannes Moren en Maria Pijpers; dr. van Henricus x Maria Mariagh). Tr. Swalmen 8-11-1701 met Jacobus Smeets.
 4. Petrus Cats, ged. Swalmen 12-8-1684 (get. Henricus Slabbers en Isabella Hecque; zn. van Joannes Henricus x Maria Mares), begr. Swalmen 20-2-1728 als Petrus Getseler. Tr. Swalmen 6-11-1706 met Catharina Vermeulen.
 5. Albertus Kats, ged. Swalmen 8-7-1687 (get. Hermanus Rameeckers en Mechtildis Beijers; zn. van Joannes Henricus x Maria Morees), verm. begr. ald. 13-2-1702.

Vader Joannes Henricus moet zijn overleden voor 1705, zoals blijkt uit het feit dat hij dan wordt vernoemd in onderstaand gezin. Helaas bevatten de Swalmer begraafregisters in deze periode meerdere akten die door de slechte toestand van de boeken niet of nauwelijks leesbaar zijn.

8 november 1701

SWALMEN - Gehuwd: **Jacobus Smets** [Smeets] en **Sophia Gesseler** [Gesseliers, Getseler, Getselers, Getser, ged. Swalmen 25-1-1681, mogelijk begr. ald. 17-6-1717 (als Sophia Smets), dr. van Henricus Heijmans en Maria Mariagh]. Getuigen: Leonardus Vermeulen en Arnoldus Meuters.

Uit dit huwelijk:

1. Conrardus Smets, ged. Swalmen 20-2-1702 (get. Joannes Vermeulen en Maria Maree), verm. jong overl.
 2. Henricus Smets, ged. Swalmen 30-1-1704 (get. Petrus Getselers en Catharina Oeden).
-

-
3. Johannes Henricus Smets, ged. Swalmen 6-1-1705 (get. Godefridus Pex en Johanna Slabbers).
 4. Mechtildis Smets, ged. Swalmen 21-10-1707 (get. Arnoldus Meuters namens Wilhelmus Smets en Sophia Hansen).
 5. Anna Smeets, ged. Swalmen 12-9-1710 (get. Henricus Slabbers en Joanna Maria Getseler).
 6. Henrica Smeets, ged. Swalmen 11-5-1713 (get. Mathias Roosen en Elisabeth Vermeulen).
 7. Conrardus Smets, ged. Swalmen 23-3-1716 (get. Chrijsophorus Frederix en Anna Naus), begr. ald. 14-10-1766. Tr. Asselt 21-4-1739 met Bertha Hansen.

Het vermoeden dat moeder Sophia overleed in 1717, wordt gesterkt door het feit dat haar broer Peter Getsel zijn dochter in 1719 naar haar vernoemt. In de akte uit juli 1705, die het startpunt was voor onze zoektocht, maakten we reeds kennis met onderstaand echtpaar:

22 april 1705

SWALMEN - Gehuwd: **Wilhelmus Smets** [mogelijk zn. van Joannes Smeets en Maria Aquarius; hij hertr. verm. 1) Swalmen 7-1-1710 met Sybilla Hertogh, begr. ald. 5-10-1710; 2) Swalmen 21-1-1711 met Maria Joosten] en **Anna Getsel** [Getseler, Getser, begr. Swalmen 18-10-1708, dr. van Henricus Getsel en Maria Maré]. Getuigen: Joannes Smets en Theodorus Smets.

Uit dit huwelijk:

1. Mechtildis Smets, ged. Swalmen 24-1-1706 (get. Petrus Getser en Maria Aquarius).
2. Elisabetha Smets, ged. Swalmen 27-3-1707 (get. Theodorus Smets en Johanna Maria Getseler).
3. Johannes Smets, ged. Swalmen 23-5-1708 (get. Jacobus Smets en Maria Cuijpers).

Ook bij onderstaand gezin wordt de vader van de bruidegom vernoemd bij het eerste kind, terwijl zijn moeder optreedt als doopgetuige:

6 november 1706

SWALMEN - Gehuwd met dispensatie in de kerkgeboden: **Petrus Getseler** [Cats alias Gessler, Gessellers, Getsen, ged. Swalmen 12-4-1684, begr. ald. 20-2-1728, zn. van Joannes Henricus Cats en Maria Mares; hij hertr. Swalmen 24-7-1727 met Elisabeth Nijckmans] en **Catharina Vermeulen** [ged. Swalmen 8-3-1687, begr. ald. 23-9-1722, dr. van Joannes Vermeulen en Cornelia Coenen alias Heijnen]. Getuigen: Tilmanus Mevissen en Thomas Bongers.

Uit dit huwelijk:

1. Johannes Henricus Getsellers, ged. Swalmen 10-10-1707 (get. Johannes Vermeulen en Maria Maree), begr. ald. 19-10-1707.
2. Johanna Gessler, ged. Swalmen 8-2-1709 (get. Wilhelmus Smets en Cornelia Coenen), begr. Swalmen 9-5-1758. Tr. ... vóór 9-6-1741 met Joannes Denier.
3. Franciscus Hindericus Gesse, ged. Swalmen 6-9-1711 (get. Godefridus Pex en Petrina? van Fuit?), overl. ald. 19-11-1775. Tr. ... vóór 13-3-1754 met Antonetta Roemen.
4. Anna Getseler, ged. Swalmen 1-11-1714 (get. Godefridus Spee en Maria Roosen).
5. Catharina Gessellers, ged. Swalmen 14-9-1717 (get. Joannes Ruijter en Catharina Willems).
6. Sophia Getsen, ged. Swalmen 31-5-1719 (get. Matthias Roosen en Elisabeth Vermeulen), verpandt 17-7-1759 een huisje op de Kroppestraat, overl. Swalmen 24 thermidor jaar 6. Tr. Swalmen 30-10-1777 met Cornelius Engels.
7. Leonardus Getseler, ged. Swalmen 18-9-1722 (get. Joannes Hermans en Anna Vermeulen).

Peter Getsel en Catharina Vermeulen kochten op 3-10-1713 een huisplaats op de Kroppestraat, waarop op 14-1-1724 arrest werd aangetekend.

24 juli 1727

SWALMEN - Gehuwd: **Petrus Getseler** [ged. Swalmen 12-8-1684, begr. ald. 20-2-1728, zn. van Joannes Henricus Cats en Maria Mares; wedn. van Catharina Vermeulen, geh. Swalmen 6-11-1706, begr. ald. 23-9-1722] en **Elisabeth Nijckmans** [ged. Swalmen 13-5-1686, begr. ald. 10-4-1734, dr. van Bernardus Nijckmans en Lucia Schrijvers, beiden overl.]. Getuigen: Joannes Hermans en Godefridus Crijnen.

Uit (en vóór) dit huwelijk:

1. **Bernardus** (buitenechtelijk), ged. Swalmen 17-4-1726 (get. Wilhelmus Lamers voor Gerardus Schrijvers en Margaritha, weduwe van Petrus Beeck), overl. ald. 20-4-1726 (niet vermeld in begraafregister).
2. **Lucia Getseler**, ged. Swalmen 31-10-1727 (get. Christophorus Dorssers en Mechtildis Smeedts), begr. ald. 16-11-1727.

De beide kinderen uit dit tweede huwelijk overleden jong. Het bouwvallige huisje op de Kroppestraat werd bij executoriale verkoop van 4 mei 1756 ten laste van de erfgenamen Getsel verkocht en op 22 juni 1756 overgedragen aan de nieuwe eigenaren.

In de loop van de 19e eeuw verdween de familie Getsel uit Swalmen. Wellicht zijn bovenstaande gegevens echter nog nuttig voor de kwartierstaat van enkele van onze lezers.

Loe Giesen

Vernoemingsregels in het Land van Kessel van 1650-1850 (deel 2)

Onder bovenstaande titel werd reeds in de vorige Zeumer ingegaan op de wijze waarop kinderen aan hun naam kwamen in het Land van Kessel. Hoewel het werkgebied van Maas- en Swalmdal niet tot dit gebied behoort, mag worden vastgesteld dat deze vernoemingsregels in grote lijnen ook hier opgaan. Loe Giesen zorgde, evenals bij het eerste deel van dit artikel, voor toetsing en voorbeelden uit 'eigen' regio. In de volgende Zeumer het derde en laatste deel.

Opmerkingen bij de vernoemingsregels

Hebben de beide grootouders van het kleinkind de zelfde voornamen, en/of twee van de vier overgrootouders eenzelfde voornaam, dan kwam het probleem dat men twee of meerdere kinderen met zelfde voornaam zou krijgen.

In de praktijk kwam dit echter weinig voor. Om te vernoemen moesten deze gelijknamige te vernoemen personen ook overleden zijn. Om geen gelijke voornamen te krijgen was de geslachtsverwisseling een goede mogelijkheid om dit te ondervangen.

Twee kinderen met de zelfde voornaam in een gezin kwam alleen voor in een groter gezin, wanneer deze tweede vernoeming meerdere jaren later (10 of meer) plaats vond.

Het traditionele gebruik van het vernoemen naar overleden familieleden wordt in de 19e eeuw door veel Sevenumse families nog voortgezet. Met de opkomst van twee voornamen worden ook nog in leven zijnde grootouders vernoemd, ongetwijfeld mede door de huwelijken met Brabantse inwoners, die in de 18e eeuw "het overleden zijn" bij vernoemingen al niet meer toepasten.

Restanten van deze vernoemingsregel werden tot het midden van de 20e eeuw toegepast. Het eerste kind van mijn ouders

(1926) werd naar grootvader van moederskant vernoemd, daar deze overleden was en grootvader van vaderskant nog leefde. Het kind overleed na enkele maanden, waarna mijn oudste broer geboren werd die vervolgens vernoemd werd naar zijn overleden broertje.

Hetzelfde gebeurde in de familie van mijn echtgenote: haar oudste broer werd in 1937 genoemd naar grootvader van moederskant, daar deze overleden was en grootvader van vaderskant nog leefde (Tegelen).

Schrijver dezès, geboren in 1934, werd vernoemd naar een overleden oom. De voornaam van de peter werd als derde voornaam genomen en de voornaam van de meter (tante Beth) werd niet als gepast gevonden voor een jongen en daarom werd de naam van de man van de tante als tweede voornaam meegegeven.

Het zevende kind en zeker bij de zevende zoon in een gezin was een uitzondering op de vernoemingsregel. Na 1650 wordt dan de naam Lodewijk gegeven respectievelijk Ludovica wanneer het zevende kind een meisje is. Een arts uit Deurne heeft een onderzoek gedaan naar dit gebruik.⁹

Ook in Swalmen kwam dit voor, waar bij Ludovicus Custers op 18-1-1684 werd aangetekend dat hij 'septimus filius' was. Ludovicus Dorssers werd op 26-7-1704 in Kessel gedoopt als 7e kind van het echtpaar Dorssers-Heijmans. Ook Ludovicus Evers, ged. Swalmen 12-1-1744, was een zevende kind. En in Beesel werd Ludovicus Reijnders op 29-3-1761 gedoopt als 'filius septimi' en daarmee jongste zoon van een echtpaar waarvan overigens slechts zes kinderen bekend zijn. Deze regel betekent nadrukkelijk niet dat ieder zevende kind een Ludovicus of Ludovica is; andere namen komen in het Maas- en Swalmdal veel meer voor.

Vernoemen naar de kerkpatronen kwam in Sevenum ook voor. De kerkpatronen zijn Fabianus en Sebastianus.

De heilige Fabianus werd niet erg gewaardeerd. Slechts eenmaal werd hij vernoemd als 6e kind in 1844 bij de familie

Tielen: Fabianus Hubertus Tielen (geb. Sevenum 20-1-1844, overl. ald. 21-2-1923). En het 7e kind kreeg de namen Sebastianus Franciscus Hubertus Tielen (geb. 20-1-1844, overl. 21-1-1844). Sebastianus was meer in trek; hij werd ongeveer 20 keer vernoemd in Sevenum tussen 1650-1930.

Voor Maas- en Swalmdal is deze regel niet zuiver na te gaan. Vast staat, dat Dionysius (Asselt) en zeker Urbanus (Belfeld, geen enkele vernoeming) geen populaire namen waren. Ook bij toch gangbare namen als Gertrudis (Beesel, als patronesse heel misschien enkele malen vernoemd bij meisjes gedoopt op haar naamfeest 17 maart) en Lambertus (Swalmen, 14 september) zijn geen keiharde voorbeelden van vernoeming van de kerkpatroon of -patronesse. Vanaf het einde van de 19e eeuw komen in Reuver (St.-Lambertusparochie) de namen Lambertus en Lamberta of Lambertina opmerkelijk vaak voor als tweede of derde voornaam.

Opmerkelijk zijn de namen van Erwinus Joannes Nepomucenus Schrijnewerckers (ged. Swalmen 17-12-1738). Hij werd vernoemd naar Erwinus markies de Hoensbroeck (die zich als doopgetuige liet vervangen door de vice-pastoor van Asselt) en naar de H. Joannes Nepomucenus.

DE KEUZE VAN PETER EN METER VOOR 1850

Als peter en meter worden bij de eerste twee kinderen meestal de grootouders genomen. Bij het eerste kind, ongeacht of dit een jongen of meisje is, is dit de grootvader van vaderskant en grootmoeder van moederskant.

Bij de volgende dopelingen was het gebruikelijk de peter en meter beurtelings uit de beide familie te kiezen, te beginnen met de oudste ooms en tantes.

Zijn er grootouders overleden, dan schuiven de ooms en tantes van de dopelingen naar voren. Een stief-grootouder neemt gewoon de plaats in van de grootouder als peter of meter. Als vernoeming kwam de stief-grootouder wel eens in aanmerking in een groot gezin.

Inwonende oud-tantes en oud-ooms kwamen zowel in aanmerking voor peter en meter bij het dopen als ook na hun overlijden bij de vernoeming. Af en toe viel de keus op een "broodheer" als peter of meter. Zo komt de familie Schenck van Nijdeggen in Sevenum diverse malen voor als doopgetuigen bij de geboorten van kinderen van hun pachters en hun dienstpersoneel. Ook werd soms de voornaam van de broodheer als tweede naam gegeven aan de dopeling.

Voorbeelden van broodheren als peter en meter treffen we aan in Belfeld (eigenaar Antonius Ferdinand van der Reidt is op 22-12-1738 doopgetuige bij een van de kinderen van zijn pachters Thomas Jacobs en Catharina Knippenberg), Offenbeek (Christianus Mela, op 11-3-1738 als prior van de Kruisheren uit Roermond peter bij een van de kinderen van Renier Olders, pachter van de Onderste Hof) en alle andere plaatsen uit het werkgebied van Maas- en Swalmdal.

Vernoeming treffen we al aan bij een eerste en enige doopnaam, zoals bij Baltasar Rameeckers (ged. Swalmen 16-2-1723, zoon van de jager van kasteel Hillenraad dat op dat moment werd beheerd door rentmeester Baltasar Wijhers).

Uit het voorgaande volgt dat de peetvader van het eerste kind de grootvader is van vaderskant, mits deze in leven is. Is hij overleden, dan is de voornaam van deze grootvader gelijk aan de voornaam van het kind wanneer de dopeling een jongen is (mits 1 en 2 niet in aanmerking komen).

In dit laatste geval is de peetvader de grootvader van moederskant, mits weer niet overleden.

Ditzelfde geldt voor de peettante van het eerste kind. Zij is de grootmoeder van moederskant, mits niet overleden. Is zij niet meer in leven, dan is haar voornaam gelijk aan het eerste kind van het vrouwelijk geslacht (mits 1 en 2 niet in aanmerking komen).

Wel rekening houden met mogelijke geslachtsverwisseling bij de naamgeving, zeker als alle grootouders overleden zijn.

Belangrijk zijn ook de plaatsvervangers bij de dopen: komt als peter en meter van een der partijen telkens een plaatsvervanger, dan komt die partij uit een ander dorp. Komt geen enkel familielid opdraven bij bijvoorbeeld vijf kinderen, dan is de afstand van de plaats van herkomst van de partner die vervangen wordt, meer dan een halve dag gaans.

Wanneer een "vreemde" voornaam opduikt in een familie, zoek die naam dan bij de aangetrouwde familieleden.

(wordt vervolgd)

Piet J.M. van Enkevort
Blaktdijk 80
5975 NE SEVENUM
tel. 077-4672628

Inbezitname van aanwassen in de Maas

In de overdrachtsregisters van Swalmen en Asselt bevinden zich enkele afschriften van akten uit het eind van de 17e en begin van de 18e eeuw die teruggaan op zeer oude rechten, reeds vastgelegd in de 13e eeuw.

6 juni 1691

SWALMEN-ASSELT - Scholtis en schepenen van de heerlijkheden Asselt en Swalmen oorkonden dat zij vandaag, in aanwezigheid van Arnold Schenck de Nijdeggen, heer van genoemde heerlijkheden, hebben gezien dat laatstgenoemde *'in de Maese heeft bevaeren ende beplandt dry diversche grienden off aenwaschen tot Asselt, waeronder is gevonden eenen steengriendt onder den Berghgrient gelegen tegens d'Asselsche Ohe, naer het vehr ende de twee andere tusschen Vestiens griendt ende den Boecxweert, de welcke den voors. [eerdergenoemde] heere zijn toecomende ingevolgh de gerechticheyt, die sijne hoogh ende welgeb.[oren] competeert [toekomt] in de aenwaschen ende middelgrienden in der Maesen van beyde kanten van de Maese van de Linge hegge aff tot in het middel van de Hansemer beeck, alles in conformiteyt [overeenstemming] van de segel ende brieven bij de fursten [vorst] deses landts gegeven ende geratificeert [bekrachtigd], ende bij alle omliggende dorpen ende gemeynte onder eede betuyght in dato de sexto decimo calendas 7bris a° 1275 soo ende gelick ons gerichtspersoonen de voors. brieven ende privilegien respective voorgelesen ende geexpliceert [uitgelegd] zijn'.*

Op basis van diezelfde akte uit 1275 werd een twintigtal jaren later nogmaals een aanwas in bezit genomen door de eigenaren van Hillenraad. Ook over deze plichtigheid is in de registers een verklaring opgenomen.

Loe Giesen